

unesou jen hodně silné povahy. Zbytek upadá do letargie, ztrácí sebedůvěru. A zamindrákovaný učitel je to nejhorší, co může děti ve škole potkat," dodává

Za příklad, jak odlišné vesmíry obývají dospělí a teenageři, uvádí Hana Košťálová knihu o Harry Potterovi: „Leckterý kantor si myslí, kdovíjaký je to hit, přitom děti už to pět let nečtou. Převálcovaly to dystopické romány, o nichž nemá většina dospělých ani potuchy.“ Jedna věc však dětem zůstává, a to schopnost se divit a žasnout: „Vyučování musí být vzrušo, chce to najít nějaký háček, který v dětech vyvolá otázky," říká Hana Košťálová, podle které dělají učitelé chybu, když žákům předkládají hotové věci k jakémusi „uvěření“.

Ani naznačený přístup ale neznamená automaticky úspěch. „Učitel si může hodinu sebelíp promyslet, dát dětem kus sebe, a stejně narazí na totální apatii, což je zraňující," říká Hana Košťálová. Kantorů, kteří dříve nebo později rezignují a snaží se to nějak překlepat do důchodu, je na školách habaděj.

KDYŽ JSOU NA TO DVA

Programem Pomáháme školám k úspěchu zatím prošlo dvaadvacet škol, lektoři s každou pracují pět let. „Neříkáme, co mají dělat. Nejdříve se snažíme najít silné stránky každého učitele a povzbuzovat je, aby si mohli z profesního hlediska vážít sami sebe. A postupně se snažíme být jim užiteční v tom, aby se žáci mohli učit – jak zní i náš slogan – naplno a s radostí," říká Hana Košťálová.

Škola ve středočeských Zdicích patří mezi ty, které již mají oněch pět let v programu Pomáháme školám za sebou a ředitelka Eva Fírtová říká, že to bylo pro její sbor náročné. „Společně jsme se vzdělávali, což samozřejmě vyžaduje čas a energii navíc. A aby to k něčemu bylo, musíme také získané znalosti a dovednosti přenášet do přípravy a vyučování. A nakonec změnit styl, jakým učíme. Což není nic jednoduchého.“

Dobře to lze ukázat na principu takzvané tandemové výuky, kdy ve třídě spolu učí dva kantoři najednou. Nejprve musí učitel překonat bariéru sám v sobě a připustit, že si do hodiny pustí někoho jiného. Společně se pak musejí na hodiny připravit. „Když se sejdou

třeba dva dějepisáři, které obor baví, může vzniknout skvělá lekce," popisuje ředitelka Fírtová. Na škole ve Zdicích ale mají i mezioborové spolupráce, takže se propojuje například angličtina se zeměpisem či přírodopisem.

Výuka ve dvojicích, která probíhá i v matematice a čtení na prvním stupni, však není náročná jen na přípravu, ale i na čas učitelů. Jeden z nich má hodinu ve svém rozvrhu, který čítá dvaadvacet vyučovacích hodin týdně; ten druhý na ni musí obětovat čas ze svého volna. Ve Zdicích se tuhle praxi daří udržet i po skončení nadačního programu také proto, že dokázali získat evropský grant, který tandemovou výuku podporuje.

I když byla proměna výuky pro učitele často vyčerpávající a naplno se projevila až v pátém, posledním roce programu, šla by do toho prý Eva Fírtová se svou školou znovu. „A myslím, že drtivá většina našich kantorů také," dodává.

VYMĚNÍME ŘEDITELKU!

Programů, které mají nastartovat proměnu škol k lepšímu, existuje víc. Patří mezi ně třeba i Učitel na živo, podporovaný Nadací České spořitelny, jehož základem je vzdělání pro učitele – s velkým podílem praxe. I sebevětší podobné úsilí ovšem může narazit, jak vypovídá následující příběh základky v Plané nad Lužnicí. O prázdninách působí ztichlá škola s výhledem na línou řeku a bez obvyklého rámusu idylicky, ale to je v tomto případě dost matoucí dojem.

„Jsme úplně normální škola, která se věnuje všem dětem stejně, máme i takové heslo: Každé dítě má právo zažít úspěch," říká Hana Vellánová, která uplynulých sedmáct let stála v čele školy jako ředitelka. Učitele povzbuzovala, aby si doplňovali vzdělání, najímala jim kouče a mentory, všemožně podporovala jejich profesní rozvoj. „Když si ředitel stěžuje, na co všechno nemá peníze, můžu vylétnout z kůže. Záleží na prioritách, kam chce školu táhnout, jestli raději zaplatí lektora, nebo koupí nové židle a lavice," říká.

Presvědčit pedagogy, aby na sobě pracovali, prý nebylo snadné. „Některí mi říkali: ‚Nech nás učit.‘ Jenomže učit dnes už neznamená jen probrat učivo – stoupnout si před tabuli, odříkat něco

Jak se mění česká škola

ŠEST TRENDŮ SOUČASNÉHO ZÁKLADNÍHO ŠKOLSTVÍ

1. Ve třídách přibývá cizinců, už i v menších městech můžete narazit na žáky, kteří nemluví česky. Rekrutují se například z rodin zaměstnanců průmyslových zón a pocházejí z Balkánu, země bývalého Sovětského svazu i ze vzdálenější Asie.
2. Centralizovaný zdroj učebnic, které by rozdávalo ministerstvo školství, přestal existovat. Způsoby výuky se rozvolnily, záleží na řediteli, jakou koncepci zvolí, a zda se mu podaří obhájit ji před rodiči a nadchnout pro ni zaměstnance školy.
3. Přibývá nespokojených rodičů, kteří chtějí jinou školu, než jakou sami prošli. Vlídňější, neautoritativní, s modernějším obsahem a rozvojem měkkých dovedností. Přibývá pokusů takové poptávce vyhovět, vznikají soukromé alternativní školy.
4. Nedá se říct, že by se školáci zhoršovali, výsledky různého testování hovoří spíš o opaku (největší skok je patrný v angličtině, a to zejména mezi chlapci, kde je patrný vliv počítačových her). Zvětšují se však rozdíly mezi jednotlivými školami.
5. Ve třídách se častěji objevují asistenti pro integrované žáky s hendikepem, šikovní učitelé je mohou využívat jako variantu párového vyučování. Asistent může hodinu nahlédnout z většího odstupů a vytvořit s učitelem efektivní duo.
6. Ministerstvo uvažuje o systematictějších vyslání studentů učitelských oborů do škol – tak, aby mohl student pracovat třeba půl roku bok po boku s učitelem. Ve hře je i možnost kariérních stipendií pro absolventy pedagogických směrů.